

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ TP. HỒ CHÍ MINH**

NGUYỄN VĂN HƯƠNG

**CÁC NHÂN TỐ ẢNH HƯỞNG ĐẾN VIỆC TRÌNH BÀY LẠI
BÁO CÁO TÀI CHÍNH SAU KIỂM TOÁN TRONG CÁC
CÔNG TY NIÊM YẾT Ở VIỆT NAM**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

TP. Hồ Chí Minh - Năm 2018

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ TP. HỒ CHÍ MINH

NGUYỄN VĂN HƯƠNG

**CÁC NHÂN TỐ ẢNH HƯỞNG ĐẾN VIỆC TRÌNH BÀY LẠI
BÁO CÁO TÀI CHÍNH SAU KIỂM TOÁN TRONG CÁC
CÔNG TY NIÊM YẾT Ở VIỆT NAM**

Chuyên ngành: Kế toán
Mã số: 934 03 01

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

Người hướng dẫn khoa học:
PGS. TS. NGUYỄN VIỆT

TP. Hồ Chí Minh - Năm 2018

LỜI CAM ĐOAN

Tác giả cam đoan, đây là công trình nghiên cứu của riêng tác giả, tất cả các số liệu, dữ liệu và kết quả trong luận án là trung thực, nội dung và kết quả của luận án chưa từng được ai công bố trong bất kỳ công trình nghiên cứu nào khác. Những nội dung trong luận án có sự kế thừa và tham khảo từ nguồn tài liệu khác, được tác giả trích dẫn đầy đủ và ghi nguồn cụ thể trong danh mục tài liệu tham khảo.

TP. Hồ Chí Minh, tháng 9 năm 2018

Nghiên cứu sinh

Nguyễn Văn Hương

LỜI CẢM ƠN

Trước tiên, tác giả xin kính trọng và cảm ơn Thầy PGS.TS Nguyễn Việt, người hướng dẫn khoa học của tác giả. Thầy đã hướng dẫn cho tác giả trong quá trình thực hiện luận án, những định hướng, nhận xét, góp ý của Thầy, giúp tác giả hoàn thành luận án của mình.

Tác giả trân trọng cảm ơn quý Thầy/Cô ở Khoa Kế toán, trường Đại học Kinh tế TP. HCM, đã có những nhận xét, góp ý cho tác giả trong suốt thời gian học tập và thực hiện luận án, nhờ đó, giúp tác giả hoàn thiện luận án của mình.

Tác giả xin chân thành cảm ơn những đồng nghiệp của tác giả ở Khoa Kế toán tài chính, Khoa Kinh tế - Trường Đại học Nha Trang, đã có những góp ý chân thành trong quá trình thực hiện luận án của tác giả.

Tác giả tỏ lòng biết ơn đến quý Thầy/Cô Viện Đào tạo Sau đại học - Trường Đại học Kinh tế TP.HCM đã tạo điều kiện thuận lợi cho tác giả trong thời gian học tập và thực hiện luận án tại trường.

Tác giả xin cảm ơn chân thành đến quý Lãnh đạo và Anh/chị Kế toán ở các công ty niêm yết, quý Anh/Chị ở các công ty kiểm toán độc lập, đã tạo điều kiện cho tác giả có được dữ liệu, thông tin để thực hiện luận án.

Cuối cùng, tác giả bày tỏ lòng tri ân sâu sắc đến gia đình của tác giả. Thời gian qua, gia đình đã động viên khích lệ và tạo mọi điều kiện để tác giả hoàn thành luận án này.

Nghiên cứu sinh

Nguyễn Văn Hương

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN	ii
MỤC LỤC.....	iii
DANH MỤC BẢNG BIỂU	viii
DANH MỤC SƠ ĐỒ VÀ HÌNH	ix
DANH MỤC PHỤ LỤC	x
DANH MỤC CÁC TỪ VIẾT TẮT	xi
PHẦN MỞ ĐẦU.....	1
1. Sự cần thiết của nghiên cứu	1
2. Mục tiêu nghiên cứu và câu hỏi nghiên cứu.	5
2.1 Mục tiêu nghiên cứu.....	5
2.2. Câu hỏi nghiên cứu.	6
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu.....	6
3.1. Đối tượng nghiên cứu.....	6
3.2. Phạm vi nghiên cứu.....	6
4. Phương pháp nghiên cứu.....	6
5. Dữ liệu dùng cho nghiên cứu	7
6. Đóng góp của luận án.....	8
6.1. Về mặt học thuật	8
6.2. Về mặt thực tiễn	9
7. Kết cấu của luận án	10
CHƯƠNG 1: TỔNG QUAN VỀ TRÌNH BÀY LẠI BCTC VÀ CÁC NHÂN TỐ ẢNH HƯỞNG ĐẾN VIỆC TRÌNH BÀY LẠI BCTC TRONG CÁC CÔNG TY NIÊM YẾT TỪ CÁC NGHIÊN CỨU TRƯỚC.	12
1.1. Trình bày lại BCTC và những nguyên nhân dẫn đến trình bày lại BCTC.....	12
1.2. Các nghiên cứu ở nước ngoài về những nhân tố ảnh hưởng đến việc trình bày lại BCTC sau kiểm toán.	14

1.2.1. Những nghiên cứu về ảnh hưởng của đặc điểm HĐQT và cơ cấu sở hữu vốn công ty đến khả năng xảy ra trình bày lại BCTC.....	16
1.2.2. Những nghiên cứu đề cập đến ảnh hưởng của những đặc điểm liên quan đến kiểm toán BCTC ở các công ty niêm yết đến khả năng xảy ra trình bày lại BCTC.	19
1.2.3. Những nghiên cứu về ảnh hưởng của đặc điểm kinh tế và những đặc điểm khác của công ty đến khả năng xảy ra việc trình bày lại BCTC.	22
1.3. Các nghiên cứu trong nước về ảnh hưởng của các nhân tố đến trình bày lại BCTC.	24
1.4. Phương pháp nghiên cứu được các nghiên cứu trước tiếp cận	26
1.5. Những đóng góp của các nghiên cứu trước	26
1.5.1. Những đóng góp của các nghiên cứu ở nước ngoài.....	26
1.5.2. Những đóng góp của các nghiên cứu ở trong nước	27
1.6. Hạn chế của các nghiên cứu trước	27
1.7. Khe hở nghiên cứu và vấn đề nghiên cứu của luận án.....	28
Kết luận chương	30
CHƯƠNG 2: CƠ SỞ LÝ THUYẾT VÀ MÔ HÌNH NGHIÊN CỨU.....	31
2.1. Các khái niệm.....	31
2.1.1. Báo cáo tài chính.....	31
2.1.2. Trình bày lại báo cáo tài chính.....	32
2.2. Các lý thuyết nền tảng cho việc xây dựng mô hình nghiên cứu	33
2.2.1. Lý thuyết đại diện.....	33
2.2.2. Lý thuyết cổ đông.....	38
2.2.3. Lý thuyết tam giác gian lận.....	39
2.2.4. Lý thuyết tín hiệu	40
2.3. Những nhân tố ảnh hưởng đến trình bày lại BCTC từ cơ sở lý thuyết và các nghiên cứu trước.	42
2.3.1. Đặc điểm của HĐQT và khả năng xảy ra trình bày lại BCTC.	42
2.3.2. Đặc điểm cơ cấu vốn chủ sở hữu và khả năng xảy ra trình bày lại BCTC.	44

2.3.3. Những đặc điểm liên quan đến kiểm toán BCTC ở các công ty niêm yết và khả năng trình bày lại BCTC	45
2.3.4. Đặc điểm kinh tế và các đặc điểm khác của công ty và khả năng xảy ra trình bày lại BCTC.....	47
2.4. Tổng hợp các nhân tố ảnh hưởng dùng để xem xét trong nghiên cứu này	51
2.5. Mô hình nghiên cứu thực nghiệm	53
Kết luận chương	55
CHƯƠNG 3: PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU	57
3.1. Phương pháp nghiên cứu.....	57
3.1.1. Tiếp cận phương pháp nghiên cứu	57
3.1.2. Thiết kế nghiên cứu.....	58
3.1.3. Sự phù hợp của phương pháp nghiên cứu.....	59
3.2. Nghiên cứu định lượng.....	61
3.2.1. Quy trình	61
3.2.2. Nội dung nghiên cứu định lượng	64
3.2.2.1. Trình bày lại BCTC và sự đo lường.....	64
3.2.2.2. Phát triển các giả thuyết nghiên cứu	66
3.2.3. Mô hình hồi quy	81
3.2.4. Các biến và thang đo	82
3.2.5. Trình tự nghiên cứu.....	84
3.2.6. Mẫu và sự lựa chọn mẫu	86
3.2.6.1. Lựa chọn mẫu.....	86
3.2.6.2. Quy mô mẫu	86
3.2.7. Dữ liệu cho nghiên cứu	88
3.2.7.1. Mô tả dữ liệu nghiên cứu	88
3.2.7.2. Dữ liệu thu thập.....	88
3.2.8. Công cụ và phương pháp xử lý số liệu.....	89
3.2.8.1. Công cụ sử dụng.....	89
3.2.8.2. Phương pháp xử lý số liệu.....	89

3.3. Nghiên cứu định tính.....	91
3.3.1. Phương pháp và công cụ nghiên cứu	92
3.3.2. Chọn mẫu cho nghiên cứu.....	92
3.3.3. Thu thập và xử lý dữ liệu	95
3.3.3.1. Kỹ thuật thu thập số liệu	95
3.3.3.2. Xử lý dữ liệu	97
Kết luận chương	97
CHƯƠNG 4: KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN.....	99
4.1. Xu hướng trình bày lại BCTC.....	99
4.1.1. Xu hướng trình bày lại BCTC ở các nước trên thế giới.....	99
4.1.2. Trình bày lại BCTC ở Việt Nam.....	100
4.1.2.1. Vấn đề về trình bày lại BCTC sau kiểm toán trong các công ty niêm yết ở Việt Nam	100
4.1.2.2. Xu hướng trình bày lại BCTC sau kiểm toán trong các công ty niêm yết ở Việt Nam giai đoạn 2011 – 2015	101
4.2. Kết quả nghiên cứu định lượng.....	102
4.2.1. Kết quả thống kê về việc trình bày lại BCTC sau kiểm toán trong các công ty niêm yết ở Việt Nam, giai đoạn 2011 - 2015	102
4.2.1.1. Những chỉ tiêu của BCTC thường trình bày lại sau kiểm toán.....	102
4.2.1.2. Kết quả thống kê thực tế trình bày lại một số chỉ tiêu ở BCTC sau kiểm toán....	104
4.2.1.3. Kết quả thống kê quy mô số tiền trình bày lại ở chỉ tiêu lợi nhuận sau thuế trên BCKQHĐKD sau kiểm toán trong các công ty niêm yết ở Việt Nam	107
4.2.1.4. Kết quả thống kê trình bày lại BCTC sau kiểm toán theo lĩnh vực ngành nghề kinh doanh	108
4.2.2. Kết quả hồi quy binary logistic xác định các nhân tố ảnh hưởng đến trình bày lại BCTC sau kiểm toán trong các công ty niêm yết	110
4.2.2.1. Kết quả kiểm tra hệ số tương quan của các biến trong mô hình.....	110
4.2.2.2. Kết quả tóm tắt xử lý trường hợp của quá trình hồi quy binary logistic....	110
4.2.2.3. Kết quả kiểm định mức độ phù hợp của mô hình	111

4.2.2.4. Kết quả kiểm định mức độ giải thích của mô hình	112
4.2.2.5. Kết quả kiểm định mức độ dự báo của mô hình	112
4.2.2.6. Kết quả kiểm định Wald	113
4.2.2.7. Kết quả kiểm định vai trò ảnh hưởng của các nhân tố.....	119
4.3. Kết quả của phần nghiên cứu định tính.....	122
4.4. Thảo luận những nhân tố ảnh hưởng đến việc trình bày lại BCTC sau kiểm toán trong các công ty niêm yết ở Việt Nam	124
Kết luận chương	135
CHƯƠNG 5: KẾT LUẬN, CÁC HÀM Ý VÀ KIẾN NGHỊ	137
5.1. Kết luận	137
5.1.1. Những nhân tố thuộc về đặc điểm kinh tế và những đặc điểm khác của công ty ...	140
5.1.2. Những nhân tố thuộc về đặc điểm HĐQT và cơ cấu sở hữu vốn của công ty.....	141
5.1.3. Những nhân tố thuộc về đặc điểm liên quan đến việc kiểm toán BCTC ở các công ty niêm yết	142
5.2. Những hàm ý từ kết quả nghiên cứu	145
5.3. Những đóng góp của luận án	147
5.4. Những hạn chế của luận án	149
5.5. Những kiến nghị đối với các bên liên quan	150
5.5.1. Đối với cơ quan quản lý nhà nước	150
5.5.2. Đối với công ty kiểm toán độc lập thực hiện kiểm toán BCTC các công ty niêm yết	152
5.5.3. Đối với các đối tượng sử dụng BCTC	153
5.5.4. Đối với công ty niêm yết.....	155
5.6. Kết luận chung	156
DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH CỦA TÁC GIẢ.....	159
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	161
PHỤ LỤC	

DANH MỤC BẢNG BIỂU

Bảng 2.1: Tổng hợp các nhân tố ảnh hưởng đến trình bày lại BCTC sau kiểm toán suy ra từ cơ sở lý thuyết dùng trong nghiên cứu này.....	52
Bảng 3.1: Bảng tổng hợp các giả thuyết nghiên cứu	79
Bảng 3.2: Các biến và sự đo lường các biến.....	82
Bảng 3.3: Bảng kê số lượng công ty niêm yết có BCTC được thu thập.....	87
Bảng 3.4: Bảng kê quy mô mẫu dùng cho xử lý hồi quy binary logistic.....	87
Bảng 3.5: Danh sách dự kiến kế toán, hoặc nhà quản lý của các công ty niêm yết thuộc lĩnh vực ngành nghề kinh doanh dùng để phỏng vấn.	94
Bảng 3.6: Quy mô mẫu dùng để khảo sát ý kiến KTV.	95
Bảng 4.1: Thực tế trình bày lại từng chỉ tiêu ở BCTC sau kiểm toán trong các công ty niêm yết, giai đoạn 2011 – 2015.....	106
Bảng 4.2: Bảng kê quy mô số tiền trình bày lại ở chỉ tiêu lợi nhuận của các công ty niêm yết, giai đoạn 2011 -2015	107
Bảng 4.3: Thống kê trình bày lại BCTC sau kiểm toán theo ngành nghề, lĩnh vực kinh doanh.....	108
Bảng 4.4: Tóm tắt xử lý trường hợp	110
Bảng 4.5: Kiểm tra tổng quát của các hệ số mô hình.....	111
Bảng 4.6: Tóm tắt mô hình (Model Summary).....	112
Bảng 4.7: Bảng phân loại.....	112
Bảng 4.8: Các thông số của các biến trong mô hình hồi quy binary logistic trong bước 1	113
Bảng 4.9: Tên các biến trong phương trình hồi quy binary logistic	114
Bảng 4.10: Vai trò ảnh hưởng của các nhân tố	119
Bảng 4.11: Tổng hợp kết quả khảo sát ý kiến kiểm toán viên	123
Bảng 4.12: Tổng hợp các nhân tố ảnh hưởng đến khả năng xảy ra trình bày lại BCTC sau kiểm toán trong các công ty niêm yết ở Việt Nam từ kết quả hồi quy binary logistic	125
Bảng 5.1: Tổng hợp kết quả kiểm định các giả thuyết nghiên cứu được chấp nhận.....	139